

สุขภาพคนไทย

2549

อยู่อย่างไรกับไข้หวัดนก ?
ปรับเปลี่ยนเพื่ออยู่รอด

13 **ตัวชี้วัดสุขภาพ**

10 **สถานการณ์เด่นทางสุขภาพ**

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สุขภาพคนไทย 2549

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส)

สุขภาพ
คนไทย
2549

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

สุขภาพคนไทย 2549 / ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา [และคนอื่น ๆ]. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม:
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ภายใต้แผนงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 2549.

(เอกสารทางวิชาการ / สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; หมายเลข 309)

คณะผู้ดำเนินงาน: ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา, ชาย โพธิ์สิตา, กฤตยา อาชวนิจกุล, วาสนา อิมเอม, กุลวีณ์ ศิริรัตน์มงคล, หทัยรัตน์ เสียงดั่ง,
สุภรค์ จรัสสิทธิ์

ISBN 974-11-0449-9

1. สุขภาพ. I. ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา. II. ชาย โพธิ์สิตา. III. กฤตยา อาชวนิจกุล. IV. วาสนา
อิมเอม. V. มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. VI. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. VII. ชื่อชุด.

RA776 ส743 2549

[DNLM: 1. สุขภาพ. WA100 ส743 2549]

ภาพประกอบ: ศูนย์ข้อมูลหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ, ศูนย์ข้อมูลหนังสือพิมพ์มติชน, lonaeplanetimages.com

ออกแบบและจัดรูปเล่ม: ณิชู เรืองมงคล

กราฟฟิกในหมวดคำขวัญสุขภาพ: kemmiko@hotmail.com

พิสูจน์อักษร: นฤมล อารีสินพิทักษ์

จัดพิมพ์โดย: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พิมพ์ที่: บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

โทรศัพท์: 0 2882 1010, 0 2422 9000

จำนวนพิมพ์: 10,000 เล่ม

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

เลขที่ 999 ถนนพุทธมณฑล 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

โทรศัพท์: 02 441 0201-4 ต่อ 300, 302 และ 304 โทรสาร: 02 441 9333

E-mail: directpr@mahidol.ac.th

<http://www.population.mahidol.ac.th>.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เลขที่ 979 ชั้น 34 อาคารเอสเอ็มทาวเวอร์ ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

โทรศัพท์: 02 298 0500 โทรสาร: 02 298 0501

<http://www.thaihealth.or.th>.

ข้อมูลในหนังสือเล่มนี้ สามารถนำไปเผยแพร่เพื่อประโยชน์ต่อสังคมได้

ไม่สงวนลิขสิทธิ์ แต่ขอให้อ้างอิงที่มาด้วย

สุขภาพ
คนไทย
2549

บอกกล่าว

หนังสือ "สุขภาพคนไทย 2549" ที่ตั้งใจให้ทุกคนรู้เรื่องสุขภาพ นับเป็นฉบับที่สามแล้ว ทีมงานยังคงเป็นทีมเดิม ที่ทุ่มเททำงานให้กับหนังสือเล่มนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้หนังสือที่มีคุณภาพมากที่สุด

ฉบับที่สามนี้ ยังคงรูปแบบเดิมของหนังสือไว้ คือ ประกอบด้วยสามส่วน โดยเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการทำงานโดยให้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น หมวดคั้งนี้บางหมวดได้รับความกรุณาจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เป็นผู้จัดทำ โดยจะเห็นได้จากชื่อของผู้เชี่ยวชาญที่ปรากฏในแต่ละหมวด เรื่องประจำฉบับซึ่งปีนี้คือเรื่องไข้หวัดนกที่ยังคงเป็นปัญหาของประเทศไทย และประเทศในภูมิภาค และเริ่มแพร่ไปสู่ภูมิภาคอื่นๆ แล้วนั้น ทีมงานได้รับความกรุณาจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละประเด็นเป็นผู้เรียบเรียงเนื้อหาวิชาการให้ และทีมงานได้นำมาร้อยเรียงใหม่ให้ง่ายต่อความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ ส่วนเนื้อหาสาระซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้เรียบเรียงไว้นั้นมีคุณค่าทางวิชาการเป็นอย่างยิ่ง แต่ไม่อาจจะนำมาเผยแพร่ในหนังสือสุขภาพคนไทยได้หมด เราจึงคิดจัดทำพ็อกเก็ตบุ๊กสำหรับเรื่องประจำฉบับขึ้น เพื่อให้เนื้อหาสาระอันเป็นประโยชน์เหล่านั้นได้ถ่ายทอดและเผยแพร่ในวงกว้าง ดังนั้นหลังจากหนังสือสุขภาพคนไทยแต่ละฉบับปรากฏออกสู่สายตาแล้ว อดใจรออีกไม่นาน จะมีพ็อกเก็ตบุ๊กเรื่องไข้หวัดนกที่มีเนื้อหาที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้นออกตามมา

เนื้อหาในหนังสือ สุขภาพคนไทย 2549 ประกอบด้วยสามส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง คั้งนี้ชี้วัดสุขภาพคนไทย ปีนี้นำเสนอ 13 หมวด ประกอบด้วย กลุ่มสุขภาพกาย 2 หมวด คือ สุขภาพฟัน สุขภาพทางเพศ กลุ่มพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรค 4 หมวด คือ โภชนาการ สุรา ออกกำลังกาย อุบัติเหตุจรรยาและการบาดเจ็บ กลุ่มระบบสุขภาพ 1 หมวด คือ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า กลุ่มสุขภาพจิต 1 หมวด คือ สุขภาพจิต กลุ่มสุขภาพ ปัญญา 1 หมวด คือ สุขภาพปัญญาแนวพุทธ และกลุ่มสุขภาพสังคม 4 หมวด คือ การขาดแคลนน้ำ เด็กกับโทรทัศน์และการเรียนรู้ ชีวิตครอบครัว และ สารเคมีควบคุมศัตรูพืช

ส่วนที่สอง ประมวลสถานการณ์เด่นที่มีผลกระทบต่อสุขภาพคนไทยในรอบปี โดยการรวบรวมสิ่งที่เกิดขึ้นและวิเคราะห์ผลกระทบต่อสุขภาพมานำเสนอ

10 สถานการณ์เด่นในปี 2548-2549 มีอะไรบ้าง?

สถานการณ์ไฟใต้บนแนวทางสมานฉันท์และพ.ร.ก.ฉุกเฉิน

จะปล่อยยี่หรายการโทรทัศน์กำหนดชะตาเด็กไทยไปถึงไหน?

วิกฤตการณ์น้ำมันแพงกับการแสวงหาความมั่นคงด้านพลังงาน

คนไข้ "ฟองหมอ" ความผูกพันของความสัมพันธ์หมอ-คนไข้

การระบาคและกลโงของหนีเงินค่วน
แปรรูปรัฐวิสาหกิจ ประชาชนได้อะไร
สินามักับผลกระทบทางสุขภาพ
ท้อง แท้ง ทิ้ง ปัญหาใหญ่ที่ยังไม่มีใครดูแล
ศึกเพื่อสยบ "บุหรี-เหล่า" ยังไม่จบในสังคมไทย
"สภาผู้บริโภค" อีกก้าวหนึ่งของพลังผู้บริโภคไทย

ส่วนอีก 10 สถานการณ์สำคัญ ซึ่งรวบรวมไว้ได้แก่ มลพิษเมืองกรุงเข้าขั้นอันตราย ภัยแล้ง/น้ำท่วม ฆ่าตัวตาย ปรับนโยบาย 30 บาท เพื่อคนไทยห่างไกลทุกโรค ไข่เลือก ออก แก๊งชิงมอเตอร์ไซด์กับวัยรุ่นนกวเมือง เกษตรกรรมยั่งยืน โรคขาดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ วัยรุ่นไทยคิดเศศมากขึ้น แรงงานไทยเสี่ยงเป็นโรคและได้รับอันตรายจากการประกอบอาชีพ

สถานการณ์ทั้ง 10+10 นี้ ทีมงานได้สอบถามความคิดเห็นจากประชาชน นักวิชาการ และผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับสุขภาพทั้งหมด 6 ครั้ง จากจำนวน 770 คน เพื่อคัดเลือกเรื่อง ที่เห็นว่าสำคัญต่อสุขภาพก่อนที่จะนำมาจัดลำดับอีกครั้ง

ส่วนที่สาม คือเรื่องประจำฉบับ ปีนี้เสนอเรื่อง "อยู่อย่างไรกับไข้หวัดนก ? ปรับเปลี่ยนเพื่ออยู่รอด"

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมากและจะส่งผลกับสังคมไทยไปอีกนาน เพราะปัญหาเรื่อง ไข้หวัดนกเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนโดยตรง ต่อการเลี้ยงสัตว์ปีก และปัญหาทางด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ รวมทั้งผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย อาจเป็นการยากที่จะหลีกเลี่ยงการเกิดไข้หวัดนก แต่เราสามารถที่จะหาหนทางป้องกันการแพร่ระบาด การยืดเวลาการกลายพันธุ์อัน อาจจะไปสู่การระบาดใหญ่ของไข้หวัดใหญ่ได้ ทั้งหมดนี้ ขึ้นอยู่กับการกำหนด มาตรการที่เหมาะสมและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงสัตว์ปีกให้ปลอดภัยด้วย

หนังสือสุขภาพคนไทยฉบับปีที่แล้วได้จัดทำเป็นภาษาอังกฤษด้วย ซึ่งได้เผยแพร่ในการประชุมระดับนานาชาติ 2-3 ครั้ง โดยแจกจ่ายไปทั้งหมดเกือบ 2,000 เล่ม และมีหลายประเทศอยากใช้เป็นแบบอย่างในการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพให้กับประชาชน หนังสือสุขภาพคนไทยจึง "โกอินเตอร์" และได้รับการตอบรับอย่างดี

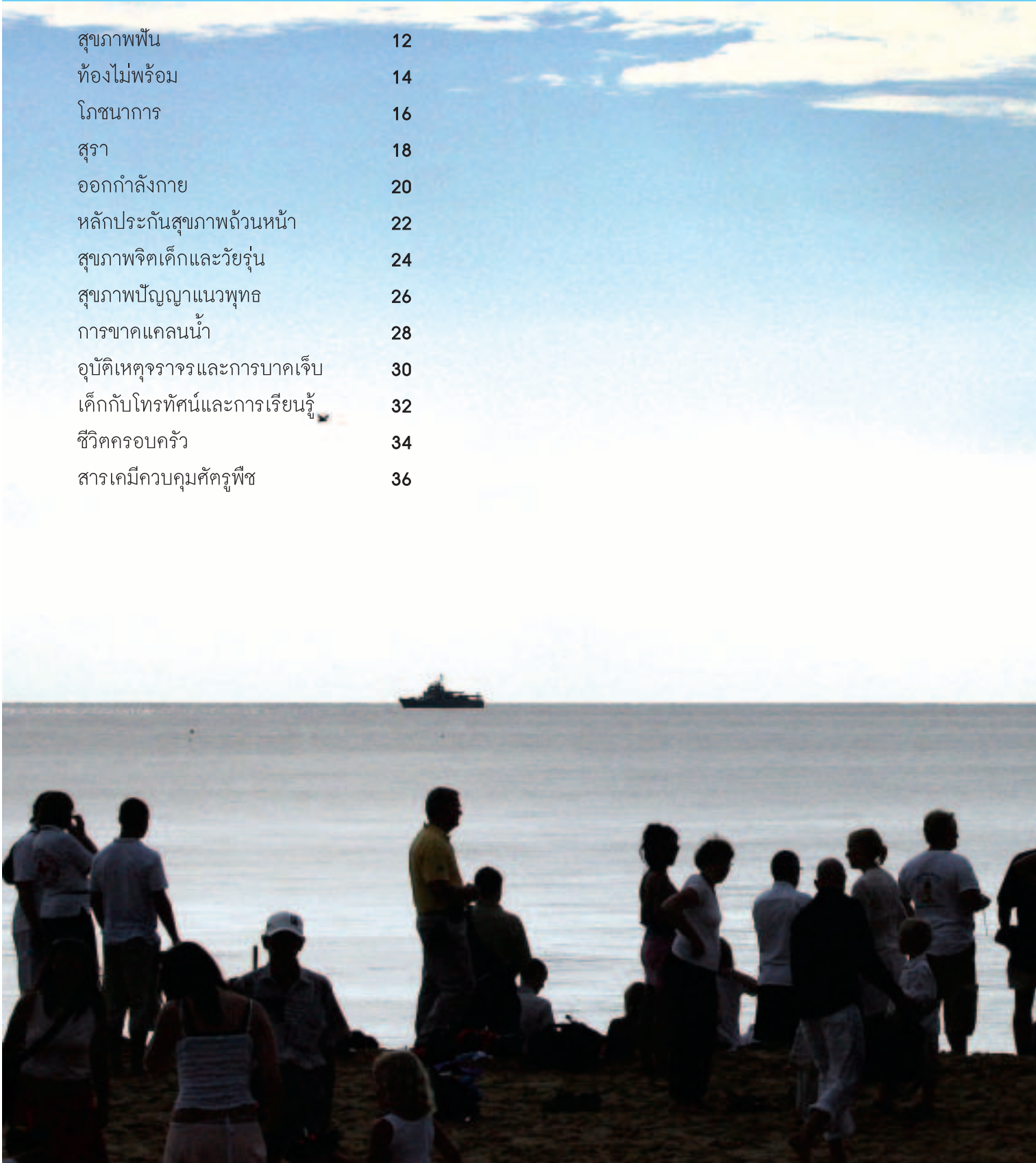
เสียงตอบรับและข้อเสนอแนะต่างๆที่ทีมงานได้รับ ถือเป็นสิ่งที่มีค่าที่เรานำมาใช้ในการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นเรื่อยๆ จึงขอขอบคุณผู้อ่านทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะแก่เราเสมอมา

"ฉลาดเลือก เลือกสุขภาพ" วันนี้ท่านเลือกสุขภาพหรือยัง?

13 ตัวชี้วัดสุขภาพ

สุขภาพฟัน	12
ท้องไม่พร้อม	14
โภชนาการ	16
สุรา	18
ออกกำลังกาย	20
หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า	22
สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น	24
สุขภาพปัญญาแนวพุทธ	26
การขาดแคลนน้ำ	28
อุบัติเหตุจราจรและการบาดเจ็บ	30
เด็กกับโทรทัศน์และการเรียนรู้	32
ชีวิตครอบครัว	34
สารเคมีควบคุมศัตรูพืช	36

10 สถานการณ์เด่นทางสุขภาพ

สถานการณ์ไฟใต้บนแนวทางสมานฉันท์และพ.ร.ก.ฉุกเฉิน	40
จะปล่อยให้รายการโทรทัศน์กำหนดชะตาเด็กไทยไปถึงไหน?	46
วิกฤตการณ์น้ำมันแพงกับการแสวงหาความมั่นคงด้านพลังงาน	50
คนไข้ "ฟองหมอ": ความผูกอ่อนของความสัมพันธ์หมอ-คนไข้	54
การระบาดและกลไกของหนี้เงินค่าน	58
แปรรูปรัฐวิสาหกิจ ประชาชนได้อะไร	62
สิ้นนามกับผลกระทบทางสุขภาพ	66
ท้อง แท่ง ทิ้ง ปัญหาใหญ่ที่ยังไม่มีใครดูแล	70
ศึกเพื่อสยบ "บุหรี-เหล่า" ยังไม่จบในสังคมไทย	74
"สภาผู้บริโภคร" อีกก้าวหนึ่งของพลังผู้บริโภคไทย	78
10 สถานการณ์สำคัญในรอบปี 2548	82
10 สถานการณ์เด่น ปี 2547 เปลี่ยนแปลงอย่างไร ในปี 2548	84
อยู่อย่างไรกับไข้หวัดนก? ปรับเปลี่ยนเพื่ออยู่รอด	88

ภาคผนวก

บรรณานุกรม	112
เกณฑ์ในการจัดทำรายงานสุขภาพคนไทย	118
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	119
รายชื่อคณะกรรมการชี้ทิศทาง	120